

HAL
open science

A/ A -
A

Aleksandar Stefanovic

► **To cite this version:**

Aleksandar Stefanovic. A/ A - A .
Colloque de la faculté de philosophie de Pale, Université de Sarajevo-Est, May 2015, Pale, Bosnia and Herzegovina. pp.7-18. hal-03874332

HAL Id: hal-03874332

<https://hal.sorbonne-universite.fr/hal-03874332>

Submitted on 27 Nov 2022

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Александар Стефановић*
Paris-Sorbonne

НЕКА ЗАПАЖАЊА ИЗ ОБЛАСТИ ПРЕВОДА/ТУМАЧЕЊА СУДСКО-КРИВИЧНЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ С ФРАНЦУСКОГ ЈЕЗИКА НА СРПСКИ ЈЕЗИК

Приликом тумачења/превођења судских аката и других докумената те врсте уочили смо низ специфичних проблема с којима се сусрећу судски тумачи и преводиоци који преводе с француског језика на српски језик. Проблеми о којима је реч, указују се када је потребно одабрати, на српском језику, еквивалентне називе оним називима који се јављају у терминологији француског правосуђа, нпр.: правосудни органи, чиновни (званци) судија и јавних тужилаца, али и специфични термини кривичног права који су, штавише, често присутни и у скраћеном облику. Проблеми које смо уочили настају између осталог и због различитих правних система двеју држава, који се, иако имају велики број додирних тачака, ипак разликују. Наведене потешкоће, као и неадекватно превођење одређених термина које нуде стручни речници, осветлићемо на примеру кривичне пресуде суда града Нантера, донете 6.12.2012. године. Указујући на проблеме који се јављају при судском тумачењу/превођењу, ово истраживање, такође, има за циљ да понуди потенцијална решења као и да подстакне истраживаче да се заинтересују за наведену проблематику тумачења/превођења француских правних појмова јер је сматрамо веома значајном за Србију на путу интеграције у Европску унију.

Кључне речи: превод судске терминологије, француско правосуђе, српско правосуђе, кривично право, еквивалентни називи, неадекватности, решења.

Увод

За ово истраживање правне терминологије и правног тумачења/превођења, ослонићемо се на кривичну пресуду суда града Нантера 6.12.2012; наша анализа ће се искључиво односити на српски језик, који се, као што је познато, одскора званично разликује од босанског, црногорског и хрватског¹. Рад ће представити стратегију која би могла да се успостави у оквиру припрема за тумачење/превођење с посебним освртом на могуће потешкоће с којима се сусрећемо (или бисмо се могли сусрести) приликом превођења на српски језик, као и на кораке које би требало предузети како би се дате потешкоће избегле. Методама правне традуктологије (в. нпр. Монжан-Декоден 2012) подробно ће бити разматрани конкретни примери преко којих ћемо покушати да дођемо до што је могуће универзалнијих решења. Језик пошиљалац биће француски, док ће језик прималац бити српски, а у неким ретким случајевима ће бити обрнуто.

* a.stefano@laposte.net

¹ Потребно је одмах истаћи да номенклатура језика Апелационог суда у Паризу не прави разлику између српског и хрватског језика (в. дату номенклатуру на порталу Апелационог суда у Паризу: www.ca-paris.justice.fr), и да за сада не познаје (званично) босански и црногорски стандард у оквиру судског тумачења/превођења, сматрајући и даље да су део истог језика. Дакле, потешкоће при разумевању и превођењу међу различитим језицима би евентуално могле да се појаве али за сада нису забележене.

У фази припреме за усмено или писмено превођење, тумач/преводиолац се наине неминовно суочава с неколико проблема². Потешкоће се углавном налазе на разини правног речника или уопштеније на нивоу правних појмова. Анализираћемо, дакле, разне термине, групе термина као и правне формулације које би могле да представе проблем при тумачењу/превођењу и покушаћемо да предложимо евентуална решења или мере које би требало предузети како бисмо их заобишли. Код случајева када не постоји директан еквивалент у српском језику³, размотрићемо могућности које су на располагању тумачу/преводиоцу да превазиђе наведени проблем. Односно, предложимо стратегију коју би требало применити како би се пронашао прихватљив и употребљив превод за слушаоца или читаоца (као нпр. оставити израз на француском уз експлицитацију у фусноти односно прибећи перифрази)⁴.

- 1) Први проблем се односи на називе француских судских органа/институција, односно како одабрати најсхватљивији термин за српског читаоца или слушаоца, пошто различити степени правосудних органа, иако су упоредиви, нису потпуно еквивалентни нити их је могуће дословно пресликати с једног језика на други.
- 2) Звања судија и јавних тужилаца представљају сличан проблем.
- 3) Говорићемо такође о изразима који се користе у кривично-правном регистру и полицијском жаргону⁵, а који се редовно појављују у кривичним поступцима (као што су *garde à vue*, *déferer*, *chefs*, *association de malfaiteurs*, *bande organisée*, *nourrice* итд.) и који се понекад употребљавају у елиптичној или обележеној (разговорној) форми и тиме могу збунити тумача/преводиоца.

Како бисмо дали што прецизнији одговор на постављена питања, користићемо различиту правну литературу: речнике, законе, законике итд. Акцент ће нарочито бити на српској правној документацији, посебно кривичној, која ће нам омогућити да нађемо преводне кореспонденте у српском стандарду за изабране француске термине, уколико ти кореспонденти постоје, и да размотримо да ли они представљају исту реалност.

² Иако се ради о субјективној процени, вреди подвући да се степен судско-правног интензитета, у смислу комбинације следећих параметара: 1) количина правне науке која се налази у изворном тексту и којом је неопходно владати како би се превод могао извршити + 2) судски ефекти који произилазе из текста [за подробнија обавештења о овом питању в. Монжан-Декоден 2012] једне кривичне пресуде и нарочито оне на коју се ослањамо (судска одлука града Нантера), може сматрати прилично слабим. Коришћена терминологија је, дакле, потпуно класична и произилази из уобичајеног кривичног регистра.

³ Српски и француски системи из области кривичног права су слични, што значи да су многи термини еквивалентни. За термине које ћемо предложити на разматрање и превођење (односно оне које сматрамо сложенијим или нејасним при првом читању), систематски ћемо цитирати коришћену документацију (речнике, чланке, интернет портале итд.). Подразумева се да ћемо бити на опрезу кад се будемо сусретали с лаким транспозицијама (калковима) које су понекад понуђене у речницима, јер би слушаоца или читалаца могао да дође до погрешног закључка да они имају исто значење у оба језика. Штавише, неискусан тумач/преводиолац се често суочава с конкретним лажним пријатељима у правној терминологији. Коначно, треба напоменути да су француско-српски правни лексикони и речници готово непостојећи (в. нашу литературу).

⁴ Другим речима, циљ је да се понуде образложења која ће оправдати наше изборе.

⁵ Мисли се на језик специфичан датој професији.

1. Називи француских судских органа/институција

Што се правосудних органа⁶ тиче, чини се прикладније оставити француске називе и објаснити у фусноти њихове надлежности; у том случају тумач/преводац може навести најближи српски правосудни орган и објаснити, по потреби, евентуалне разлике. Поступак је исти за наслов документа (у нашем случају: *jugement correctionnel* – кривични поступак/пресуда) за који предлажемо да остане на француском али уз објашњење у фусноти.

Изгледа наине врло важно користити консеквентни систем фуснота јер, као што смо то претходно напоменули, српски судски правни систем, иако сличан француском (са називима који за неке термине изгледају попут калкова из француског језика) ипак се састоји од судских органа с различитим надлежностима. Тако су Основни судови у Србији надлежни за казне затвора до десет година. Они највише одговарају француском *Tribunal de Grande Instance (TGI)* (тј. француски првостепени суд), јер, дакако, обухватају његов кривични суд⁷ и коморе (али без посебних назива за њих); иако Прекршајни судови, који у првом степену суде за прекршаје⁸ и који углавном поседују надлежности блиске француском *Tribunal de police* (дословно: полицијски суд), имају такође поједина овлашћења слична француском *TGI*. Апелациони судски систем исто тако заслужује посебну пажњу. Ако су Виши судови⁹ надлежни, између осталог, и за

⁶ Додатна потешкоћа је проузрокована учесталим коришћењем скраћеница у француским текстовима за означавање појединих правосудних органа; потребно је, дакле, експлицитирати те скраћенице. Напоменимо да се у француској судској пракси знатно више користе скраћенице и елиптичне форме него у српској. Институције чији се називи најчешће скраћују су следеће: *Cour d'Appel-CA* (који се једино помиње као надлежни апелациони суд у првостепеним судским одлукама), *Tribunal de Grande Instance-TGI* („Основни суд”), *Chambre correctionnelle-CC* („Кривична комора”), *Tribunal Correctionnel* („Кривични суд”), који се помиње у кривичним документима под скраћеницом *TC*; скраћеница која се такође користи и за *Tribunal de Commerce* („Привредни суд”).

⁷ Такозвани француски *Tribunal correctionnel* се логично преводи у стручним речницима перифразом: „Првостепени кривични суд за лакша кривична дела” (в. Јовановић-Тодоровић 2007) иако постоји могућност дословног превода: „Кривични суд”.

⁸ У Француској, кривични систем познаје: *crimes, délits* и *infractions* за које су надлежни *Cour d'assises* (в. фн. бр. 9), *Tribunal correctionnel* и *Tribunal de police*, што би шематски одговарало Вишем суду, Основном (кривичном) суду и Прекршајном суду, односно српском систему: тежих кривичних дела, лакших кривичних дела и прекршаја.

⁹ Српски Виши судови имају специјализована одељења (кривично, грађанско, за ратне злочине, итд.) али она не могу да се пореде са системом француских комора и свакако се као таква никада не појављују у кривичним поступцима. Поменимо такође да је у оквиру француских Виших судова, који се баве тежим кривичним делима, потребно обратити пажњу на назив (судски орган) *Cour d'assises*. Тај суд, надлежан за тешка кривична дела, односно злочине (дословно: *crimes*), по саставу судског већа би могао да одговара називу „поротни(чки) суд” (тј. састављен од професионалних судија и од судија-поротника и који функционише по скабинском систему суђења), назив који понекад нуде речници (в. Кнежевић-Јовановић 2001). Међутим, ово преводно решење није задовољавајуће јер у Србији постоји мноштво судова сачињених од судских већа тј. професионалних судија и судија поротника као што су: Апелациони судови, Виши судови, Основни судови, Привредни судови и Привредни апелациони суд (о овоме в. Сл. гласник РС бр. 110/2003). Далке, назив „поротни(чки) суд” није адекватан у преводу на српски језик јер изгледа преопширан и упућује на велики број правосудних органа у Србији. Стога бисмо у овом случају назив *Cour d'assises* оставили на француском уз евентуални превод који предлажу неки стручни речници: „Првостепени кривични суд за тежа кривична дела” (в. нпр.: Јовановић-Тодоровић 2007) и адекватно објашњење у фусноти. Додајмо да жалбе на одлуке горе поменутог суда не решава француски *Cour de cassation* („Касациони суд”) (чије надлежности у неким подручјима одговарају онима које има српски Врховни

казне затвора преко десет година, такође су одговорни и за поднете жалбе на неке одлуке Основних судова (нарочито када су у питању строге затворске казне); а када су у питању Виши прекршајни судови, они су надлежни за жалбе на одлуке Прекршајних судова. За све поменуте жалбе у Француској је, међутим, надлежан само *Cour d'appel* („Апелациони суд”)¹⁰.

И на крају када је реч о насловима кривичних докумената правних поступака, можемо закључити да српски судски текстови систематски користе синтагму „Првостепена пресуда” којој је евентуално додат придев „кривична”, што поткрепљује нашу намеру да у преводу задржимо наслов на француском (в. горе).

2. Звања судија и јавних тужилаца

Звања судија и јавних тужилаца као и других професија наведених у оквиру кривичних поступака такође захтевају термилошку анализу јер, ни у овом случају, решења која нуде речници нису увек задовољавајућа. Осврнули смо се (још једном сасвим субјективно) на следеће француске називе (који се појављују у анализираном тексту суда у Нантеру, а он служи као основа овом раду): *président*, *assesseur*, *greffier*, *substitut*, *huissier*, *juge d'instruction*, *JE* (за *juge des enfants*), *JLD* (за *juge des libertés et de la détention*). Функција *président* заправо не представља проблем јер у српском језику постоји „ председавајући (судија)” у елиптичном облику или „ председник суда”¹¹; за разлику од термина *assesseur* који не постоји под специфичним називом и који се једноставно преводи у српским текстовима: „судија” [за разлику од „председавајућег” (судије)], који се, дакле, може користити у преводу.

За *greffier* речници нуде лексичко-семантичке еквиваленте: „судски писар” или „судски записничар”¹², али ова два назива односно овлашћења само делимично одговарају задацима такозваних *greffiers*¹³ у француском судском систему (нарочито кад је у питању легализација судских аката правосудних органа). У оквиру француског правосуђа, „судски записничари” би више одговарали функцијама такозваних *adjoints administratifs* [„административних заменика” (француског Министарства правде)]. Дакле, у овом случају, сматрамо да је најбоље предложити перифрастични превод како би се сачувала доследност (називи на српском за све професије).

касациони суд; о томе в. портал судова Србије: www.portal.sud.rs) већ *Cour d'assises* неке друге територијалне надлежности по циркуларном систему жалбе.

¹⁰ Додатну тешкоћу за франкофоног тумача/преводиоца представљају надлежности српских Апелационих судова, којих има укупно четири (док у Француској постоји само један), а они одлучују о жалбама на одлуке Основних судова за које су компетентни (Виши судови су, такође, надлежни, в. горе), али и о жалбама на одлуке Виших судова.

¹¹ Овде се да приметити занимљива лингвистичка појава: елиптична форма је могућа само уз супстантивирани придев „председавајући” (на француском: *présidant*) али не и са именицом „председник” (*président*).

¹² В. Јовановић-Тодоровић 2007 или Кнежевић-Јовановић 2001.

¹³ У француском систему, *Greffier* је државни службеник који је, између осталог, задужен да помаже судији у припреми рочишта, као и да легализује судске акте. Више о томе в. нпр. код: Корни 2012.

У српском судском систему¹⁴ као и у француском постоје три чина у оквиру функција јавног тужилаштва (на француском: *Ministère public*): „врховни јавни тужилац”, „виши јавни тужилац” и „основни јавни тужилац” који у потпуности одговарају француским називима *procureur général*, *procureur* и *substitut du procureur*. Потребно је овде прецизирати да српске формулације „Републичко јавно правобранилаштво” и „Републичко јавно тужилаштво”, могу ставити тумача/преводиоца пред термилошку недоумицу. Наиме, у Србији је Правобранилаштво правосудни орган који има задатак да оствари и заштити имовинска права и интересе државе кроз заступање и саветовање исте¹⁵. У Француској ову надлежност не врши искључиво један правосудни орган већ разне институције као што су нпр. Министарство финансија или Министарство урбанизма. Иако речници нуде *Ministère public*¹⁶ за јавно правобранилаштво, вероватно у смислу органа задуженог за одбрану државних интереса, то се решење не може оправдати јер француски *Ministère public* има компетенцију само за кривична дела и дакако одговара само (и једино) српском „јавном тужилаштву”.

Обавезе француског *huissier de justice* одговарају у потпуности функцијама судског извршитеља у Србији, који спроводи законске задатке, нарочито принудно извршење судских одлука¹⁷; „судски извршитељ” се, дакле, може слободно користити за превод.

Француски називи *le juge d’instruction* и *le juge des enfants*, такође, сасвим одговарају српским називима „истражни судија” и „судија за малолетнике” (судија који је одговоран за угрожена малолетна лица и за малолетне починиоце кривичних дела¹⁸).

Коначно, функција *Juge des libertés et de la détention* не постоји као таква у српском правосуђу. На француском, овај појам означава судију чија је дужност, између осталог, да одлучује о слободи или притвору лица под истражним поступком док у Србији надлежност за решавање предлога за одређивање притвора или пуштања на слободу врши судско веће¹⁹. Када би тумач/преводиоца имао за задатак да преведе овај појам, сматрамо да би најприкладније било прибећи перифрази уз горе наведено објашњење у фусноти.

3. Кривично-правни регистар и полицијски жаргон

Анализирајући пресуду суда града Нантера, такође смо сматрали важним да осветлимо с научно-преводиоачке тачке гледишта неколико учесталих израза у кривичним текстовима својствених судском регистру односно полицијском жаргону²⁰.

¹⁴ В. портал Министарства правде Србије: www.mpravde.gov.rs

¹⁵ Допунска обавештења се могу наћи у: Јовичић 2012.

¹⁶ В. Стругар 1998.

¹⁷ В. www.portal.sud.rs (*op. cit.*).

¹⁸ В. www.mpravde.gov.rs (*op. cit.*).

¹⁹ В. Законик о кривичном поступку, члан 334.

²⁰ Овом приликом нисмо се бавили терминима/изразима чији преводи не представљају проблем пошто су појмови еквивалентни; нпр.: *vol aggravé* („тешка крађа”); *récidive de vol* („крађа у поврату”); *mandat de dépôt* („стављање у притвор”); *audience* („рочиште”); *instruction* („истрага”); *contre X* („против непознате особе”); *ouvrir une information judiciaire* („отворити истрагу”); *temps non couvert par la prescription*

Издвојили смо следеће групе:

- а) речник везан за поједине судске кривичне позиције/ситуације/обавезе: *Placé sous contrôle judiciaire/être en garde à vue/être mis en examen*. Иако веома учестале и познате у Француској, ове три ситуације ипак морају да се преводе с посебном пажњом. Судска контрола постоји у Србији али под званичним називом: „мере безбедности”²¹ (дословно на француском: *mesures de sécurité*); дакле, дословни превод („судска контрола”) у овом случају нимало не би био прикладан. „Полицијско задржавање” (дословно: *garde policière*) одговара француском *garde à vue* али за разлику од француске праксе, њега налаже судија и не може да траје дуже од 24 часа²². С лингвистичке тачке гледишта, ако је термин „оптужница” ближи француском несталом термину *inculpation*, он такође може одговорати формулацији *la mise en examen* (с тим што је то у Србији ексклузивна надлежност јавног тужиоца²³ а у Француској истражног судије);
- б) речник везан за јавног тужиоца: *Demandeur et poursuivant*. Овај плеонастичан израз (који указује на оног који је покренуо поступак) често се појављује у француским кривичним поступцима; међутим, он се никада не употребљава у сличним српским текстовима. Понуђено решење би, дакле, била перифраза: „покретач поступка”;
- в) речник везан за изрицање казни: *Emprisonnement* („затвор”) *sans ou avec sursis/jours-amende*. Замка коју треба заобићи је погрешно тумачење српског придева „условни” (дословно на француском: *conditionnel*²⁴) иако он одговара смислу француског *sursis*²⁵. Што се тиче система кажњавања у дане-казне (*jours-amendes*), пошто он не постоји у Србији, решење би била перифраза на основу превода термина „казна” (*amende*)²⁶;

(„време које не подлеже закону застаревања”); *appel de la cause* („предмет доказног поступка”); *admonestation* („судски укор”); *liens de la prévention* („мере предострожности”).

²¹ В. Кривични законик 2005, стр. 78-87.

²² В. Закон о прекршајима 2010, стр. 80. У француском законодавству, у зависности од тежине кривичног дела, тужиоци могу да продуже полицијско задржавање од 24 до 48 или 96 часова када су у питању терористичке делатности или организовани криминал. Међутим, овај појам може да створи недоумицу код тумача/преводиоца јер постоји опасност конфузије с називом *retenue* (дословно: „задржавање”) који је недавно настао и који представља врсту алтернативе за „полицијско задржавање”. Оно се наине примењује само у оквиру привођења страних лица без личних докумената и боравишних дозвола и не превазилази 16 сати задржавања у полицијској станици. Илегални боравак у француском правосудју није дело кажњиво казном затвора, што је и довело до осмишљања ове алтернативе краћег задржавања.

²³ В. Законик о кривичном поступку 2012, стр. 174-175.

²⁴ У француском законодавству, термин *conditionnel* се употребљава само у оквиру формулације *libération conditionnelle* и не би га требало користити као еквивалент појму „условни”, као што се то може понекад чути или чак срести у писаном изразу. *Libération conditionnelle*, дословно „условно пуштање на слободу” одговара позицији осуђеника која омогућава извршење дела затворске казне на слободи уз поштовање одређених обавеза.

²⁵ В. Кривични законик 2005: 64-65.

²⁶ Нпр.: казна затвора преображена у новчану казну плативу на дневној основи или изрицање новчане казне у дневним износима уместо казне затвора.

- г) речи које се користе у „пару” на француском²⁷ али које се на српски преводе једним термином (који може бити евентуално експлицитиран²⁸): *Renvoyer-déférer*: „упутити” (на *Tribunal correctionnel/Cour d’assises* односно на *Ministère public*); *Prévenu-accusé*: „окривљени” (пред *Tribunal correctionnel* односно *Cour d’assises*); *Réquisitions-plaidoirie*: „говор” (јавног тужиоца односно адвоката);
- д) речник који се понекад појављује у кривичним поступцима али који више одговара полицијском жаргону: *Être „OP”/nourrice/vendre les „affaires”*. Проблем је у томе што је потребно пронаћи адекватне термине из идентичног регистра (тј. разговорног стила), који би испољили исту стварност; у недостатку адекватних термина, могли би се такође користити неутралнији еквиваленти (али у том случају они не би имали исти кодификовани значај): „бити спреман/утајивач/продавати робу”²⁹. За боље схватање ових појмова можемо да прецизирамо да је израз *Être „OP”* скраћеница за *Être opérationnel* (бити спреман) док су *nourrice* и *affaires* кодификовани термини које користе продавци дроге и који дословно значе „дадиља” и „ствари” (скривено значење у обе речи је везано за дрогу);
- ђ) разни термини који могу да проузрокују потешкоће при тумачењу/превођењу:
- елиптичне форме: нпр. *Chefs* [подразумева се *pour chacun des faits reprochés* („за сваки предмет оптужнице”)] (синоним на француском: *articulat*³⁰), чији би превод био „тачка оптужнице”³¹;
 - административни речник: *Carte grise* [дословно: „сива карта”, како је тај документ познат у говорном изразу³² због своје боје а чији је званичан назив на француском *certificat d’immatriculation* („сертификат о регистарцији”)] логично се преводи одговарајућим српским називом „саобраћајна дозвола”; *Droits fixes de procédure* (који одговарају исплати трошкова судског поступка), преводи се у српским текстовима: „плаћање судских трошкова”³³;
 - речник који означава појмове који као такви не постоје у српској правној терминологији и који морају бити перифразирани или експлицитирани: *Vol en réunion* („крађа у групи”); *Statuer contradictoirement* („донети пресуду на основу саслушања обе стране”); *Commission rogatoire* („молба једне судске власти другој судској власти да на свом подручју спроведе истражне поступке”);

²⁷ Термини који су врло блиски на француском али који обухватају различите појмове.

²⁸ В. Јовановић-Годоровић 2007.

²⁹ Релеватан пример је израз *Plaque de résine de cannabis*. Иако је тај израз веома присутан у француском полицијском жаргону, ипак га ретко срећемо у западном делу Балкана, с обзиром на чињеницу да поменута врста опојних дрога није распрострањена на том подручју. Полицијски израз који се највише употребљава у српским документима за такву врсту плочица је „пакет хашиша” (дословно на француском: *emballage de haschisch*). Ипак, сматрамо да дословни превод горе наведеног појма: „плочица канабисове смоле” сасвим одговара.

³⁰ В. Корни 2012: 86.

³¹ В. Јовановић-Годоровић 2007.

³² Израз *carte grise* се усталио и у писаном облику.

³³ В. Кнежевић-Јовановић 2001.

- речник који се односи на надзор/праћење телефонских разговора: поред врло учестале синтагме *écoutes téléphoniques*, а она одговара српском „прислушкивању телефонских разговора”, појављује се, такође, званичнија формулација: *interception de conversations téléphoniques* односно „пресретање телефонских (или интернетских) комуникација”;
 - речник који обухвата категорију организованих криминалних група: *association de malfaiteurs* и *bande organisée*. У француском законодавству, *association de malfaiteurs* означава формирану групу или доказани споразум у циљу припреме (која је окарактерисана једном или више материјалних чињеница) једног или више злочина или кривичних дела која су кажњива казном затвора у трајању од најмање пет година. Овакво удруживање само по себи представља кривично дело. Стручни речници као преводни еквивалент нуде „злочиначко удруживање”³⁴ и оно се среће под тим називом у изрекама пресуда али се у српском Кривичном законнику овај појам појављује под називом „Удруживање ради вршења кривичних дела” (члан 346) и обухвата „групе (које имају за циљ вршења кривичних дела)” као и „организоване криминалне групе”. Ипак, због ширег значења које нуди термин „злочиначко удруживање”, сматрамо да је овај појам најприкладнији у оквиру тумачења/превођења. За разлику од *association de malfaiteurs*, у француској пракси термин *bande organisée* означава групу људи која организује кажњиво дело али стварање ове групе само по себи није кривично дело, већ представља отежавајућу околност у оквиру прекршаја за који је везана због припреме. У питању је посебна процедура која омогућава гоњење већег броја прекршаја помоћу додатних средстава. Како би постојање овакве групе постало кажњиво, мора да дође до остварења плана тј. кривичног дела. За овакву групу сматрамо да би најадекватнији превод могао да буде „Организована банда”;
- е) међународни речник: интернационализми представљају проблем јер, иако су лако разумљиви и преводљиви на већину европских језика, тумач/преводац мора да избегне замку лаког или „аутоматског” превода и да уместо тога изабере прикладан српски термин (ако постоји). Због деетимологизације тј. губљења изворног значења³⁵ или због различитог правног контекста, многи интернационализми имају различити смисао у језику пошиљаоцу и у језику примаоцу. Неколико примера:

Mandat – овлашћење, налог, наредба (интер. мандат),

Action – деловање (интер. акција),

Procédure – поступак (интер. процедура),

Transport – превоз (интер. транспорт),

Constater – установити, утврдити (интер. констатовати),

Régulier – редован (интер. регуларан),

Déclaration – изјава, проглас (интер. декларација),

Affaire – случај, предмет (интер. афера),

³⁴ В. Јовановић-Тодоровић 2007.

³⁵ В. Кудела 1979.

Relation – веза, однос (интер. релација),
Confiscation – одузимање (интер. конфискација),
Information – обавештење, вест, извештај (интер. информација),
Implication – умешаност (интер. импликација).

Формални облик француских кривичних докумената³⁶ такође може бити извор грешака због недоследности у примењивању прописа. Потребно је свакако посветити посебну пажњу форми изворног документа, која у појединим ретким случајевима није потпуно консеквентна³⁷ и представља проблем за преводиоца. Често се догађа да је у француским кривичним поступцима поглавље *exposé des faits* „излагање о чињеницама” припојен делу *motifs* („образложења”), а што се тиче поглавља *discussion* („расправа”), оно изгледа више служи за представљање карактеристика образложења одлуке; овакве неповезаности штете структури (а самим тим и логици) француских кривичних докумената.

Коначно, можемо напоменути да су типографске грешке, такође, учестала појава (недостатак размака између две речи или после интерпункцијских знакова који захтевају размак, коришћење запете уместо тачке са запетом итд.) и да оне могу збунити преводиоца нарочито кад је потребно извршити судски превод (тј. идентичан у сваком погледу оригиналном тексту).

Закључак

У раду смо, идући силазном градацијом, најпре анализирали називе органа/институција, трудећи се да скренемо пажњу на њихове надлежности, како бисмо, приликом превода, дошли до најпрецизнијих могућих решења, а потом смо анализирали конкретна звања, као и поједине регистре и жаргоне. Као што видимо из овога истраживања, при преводу звања, веома је важно да тумач/преводиоца познаје задатке који се налазе у опису радног места одређених државних службеника, како би био у стању да дође до адекватних решења при тумачењу/превођењу с француског на српски језик, али и обрнуто. Трећи ниво у преводу правних аката и докумената представљају кривично-правни регистар и полицијски жаргон, за који нам се чини да тумач/преводиоца мора имати највише умешности, јер се управо ту јављају специфичне

³⁶ Занимљиво је истаћи да се у Француској кривична одлука обавезно састоји од три главна дела: такозвани *L'en-tête* у којем се назначавају правосудни орган о којем је реч, датум одлуке, називи странака итд.; *Les motifs* (део који се такође зове *la motivation* или *les attendus*), састављени од излагања образложења чињеничних и правних питања које судија наводи на основу свог решења; *Le dispositif*, у којем је образложење пресуде изнешено уводним изразом *par ces motifs* („због тога”). У том делу се, дакле, налази изречена пресуда. У Србији, „првостепена (кривична) пресуда” се такође састоји од три дела чији садржаји делимично одговарају француској структури: увод; изрека пресуде; образложење пресуде. Међутим, судски службеници (записничари ~ *greffiers*) не држе се истих правила при сачињавању судских аката, што може представљати проблем преводиоцу. Главна разлика између српског и француског облика лежи на име у изреци пресуде. У Србији, обичај у формулисању пресуда налаже да се „изрека пресуде” (која се још зове и „диспозитив”) налази на другом месту, одмах након „увода”, што значи да долази до инверзије француских делова *motifs* и *dispositif*. Упркос измењеном редоследу у самом плану изрицања, сматрамо да је прикладно транспозирати називе делова француских и српских аката (образложење пресуде и *les motifs*; изрека пресуде и *le dispositif*) пошто њихови садржаји остају исти.

³⁷ Као што ћемо видети даље, ради се, између осталог и о типографским проблемима.

потребе превода. Посебна пажња посвећена је и замкама у које се може упасти приликом тумачења/превођења уколико се прибегне тумачењу/превођењу по аутоматизму, које је нарочито примамљиво када су у питању интернационализми. Истраживање је пре свега омогућило да се истакну бројне потешкоће у тумачењу/превођењу али и у разумевању које се могу појавити између два језика, француског и српског, и то упркос чињеници да се они односе на два веома слична правна система³⁸. Рад је нарочито истакао непрестану потребу за реформулисањем. Према томе надамо се да ће, поред осталог, допринети и подстицању додатних истраживања из области правног тумачења/превођења с француског на српски језик, која су још увек изузетно ретка. Анализа текста нам је омогућила и да истакнемо термине (или групе термина) који су нам се чинили довољно битним и релевантним, не само у циљу непосредног разумевања суштине кривичног текста, него и у циљу бољег превода фундаменталних правних појмова.

ИЗВОР

Jugement correctionnel du Tribunal de Grande Instance de Nanterre du 6 décembre 2012, n° minute : 715, Cour d'Appel de Versailles.

ЛИТЕРАТУРА

- Закон о прекршајима*, Пословни биро, Београд, 2010.
- Законик о кривичном поступку*, Пословни биро, Београд, 2012.
- Јовановић-Тодоровић 2007: Ј. Јовановић, С. Тодоровић, *Речник правних термина српско-енглеско-француски*, Београд: Савремена администрација.
- Јовичић 2012: О. Јовичић, Правобранилаштво, *Билтен Републичког јавног правобранилаштва*, бр. 1/2012, Београд: Интермекс, 1-13.
- Кнежевић-Јовановић 2001: М. Кнежевић, К. Јовановић, *Економско-финансијски француско-српски речник*, Београд: Просвета.
- Корни 2012: G. Cornu, *Vocabulaire juridique*, Paris: Presses Universitaires de France, „Quadrige”.
- Кривични законик*, Службени гласник Републике Србије, Београд, 2005.
- Кудела 1979: J. Kudela, *La problématique des faux-amis français en serbo-croate du point de vue lexicographique*, Paris: *Revue des études slaves*, Tome 52, fascicule 4, 483-497.
- Монжан-Декоден 2012: S. Monjean-Decaudin, *La traduction du droit dans la procédure judiciaire*, Paris: Dalloz.
- Службени гласник Републике Србије*, бр. 110/2003, Београд.
- Стругар 1998: Н. Стругар, *Српско-француски речник Политика-Право-Економија*, Београд: Удружење научних и стручних преводилаца Србије.
- Интернет портали
www.ca-paris.justice.fr
www.mpravde.gov.rs
www.portal.sud.rs

³⁸ Утолико више што спроведено истраживање, као што смо већ навели, има за основу текст који по природи не представља посебне потешкоће за разумевање.

RÉFLEXIONS SUR LA TRADUCTION ET L'INTERPRÉTATION DE LA TERMINOLOGIE PÉNALE DU FRANÇAIS VERS LE SERBE

(Résumé)

Dans le cadre de la traduction et de l'interprétation d'affaires pénales, nous avons pu identifier de nombreux problèmes spécifiques auxquels se heurtent traducteurs et interprètes lorsqu'ils traduisent du français vers le serbe. Les problèmes dont il est question se posent lorsqu'il faut choisir des équivalents en standard serbe de certaines notions juridiques françaises : appellations des juridictions, appellations et/ou grades des magistrats du siège ou du parquet ou encore termes propres au jargon juridique pénal se manifestant notamment sous la forme d'abréviations ou d'acronymes. Les écueils que nous avons pu constater proviennent, entre autres, de systèmes juridiques qui, s'ils ont un grand nombre de points communs, restent tout de même différents. Afin de mettre en lumière non seulement les difficultés mentionnées mais également les cas de traductions inappropriées proposées par les dictionnaires spécialisés, nous nous appuyons sur un jugement correctionnel du Tribunal de Nanterre du 6 décembre 2012. Tout en dévoilant les problèmes qui se posent au moment de la traduction/interprétation juridique, cette étude a aussi pour but de proposer différentes solutions potentielles et d'encourager ainsi traducteurs, interprètes et chercheurs en juritraductologie à se pencher sur cette épineuse question, importante, nous semble-t-il, sur la voie de l'intégration de la Serbie à l'Union européenne.

Mots clés : traduction de la terminologie juridique, système judiciaire français, système judiciaire serbe, droit pénal, termes équivalents, traductions inappropriées, solutions.